

Przemysław Michał Hankus

Dążenia secesjonistyczne w Europie na przykładzie Katalonii i Szkocji

STRESZCZENIE

Praca podejmuje tematykę przybierających na sile od początku XXI w. tendencji odśrodkowych obserwowanych w niektórych regionach w Europie, wyrażających się w bezpośrednich działaniach obliczonych na realizację prawa do samostanowienia poprzez secesję.

Przyjmując za podstawę analizy filozofię polityczną libertarianizmu, posiłkując się metodologią Austriackiej Szkoły Ekonomii, jednocześnie krytykując alternatywne podejścia badawcze, analizie poddane zostały dwa ilustrujące przedmiotowe rozważania teoretyczne przypadki procesów secesjonistycznych w Europie: Katalonia i Szkocja.

Do głównych celów rozprawy należy zaliczyć wykazanie, że samostanowienie jest prawem jednostkowym, w związku z czym powinno dotyczyć różnych grup jednostek, nie ograniczając się wyłącznie do grup określanych mianem narodów. Ponadto, jedną z głównych tez pracy jest stwierdzenie, że uwarunkowania historyczno-kulturowe, bieżąca działalność katalońskich oraz szkockich partii politycznych, w połączeniu z nasilającymi się tendencjami odśrodkowymi i secesjonistycznymi, doprowadzą ostatecznie do powstania nowych podmiotów na politycznej mapie Europy: Katalonii i Szkocji.

Co więcej, weryfikacji poddane zostały cztery hipotezy: 1) Można wyróżnić kluczowe (pierwszorzędne) i poboczne (drugo- i trzeciorzędne) determinanty występowania tendencji i nastrojów secesjonistycznych w Katalonii i w Szkocji; 2) Poparcie dla idei niepodległości Katalonii, mimo pewnych krótkookresowych wahań, w średnim i długim okresie będzie utrzymywać się na ok. 50-procentowym poziomie; 3) Z uwagi na podjętą przez mieszkańców Zjednoczonego Królestwa decyzję o wystąpieniu ze struktur Unii Europejskiej (tzw. Brexit), pomimo fiaska szkockiego referendum niepodległościowego z 18 września 2014 r., nastroje secesjonistyczne w Szkocji w dalszym ciągu będą silne, przyczyniając się do formułowania żądań przeprowadzenia drugiego plebiscytu w sprawie niepodległości Szkocji; 4) Istnieje związek o charakterze przyczynowo-skutkowym między sytuacją gospodarczą Katalonii i Szkocji a stopniem i natężeniem katalońskich i szkockich dążeń secesjonistycznych.

Autor stara się ponadto odpowiedzieć na szereg istotnych w tym kontekście pytań badawczych, takich jak: Jakie znaczenie dla występowania tendencji secesjonistycznych w Katalonii i w Szkocji mają determinanty historyczne, kulturowe, gospodarcze czy też

rozwiązania postawionego w pytaniach badawczych problemu procesów secesjonistycznych, które pozwoliłyby na poszanowanie praw zarówno zwolenników, jak i przeciwników secesji. Proponowane rozwiązanie zostało nazwane enklawizacją. Przewiduje ono, że procesy secesjonistyczne nie mogą być aktami o charakterze jednorazowym, oraz że podmiotami secesjonistycznymi powinny być nie podmioty opisane granicami zgodnie z zasadą *uti possidetis iuris*, a możliwie najmniejsze, dające się wyodrębnić grupy i wspólnoty, takie jak gminy (w analizowanych przypadkach komarki bądź hrabstwa), dzięki czemu – rozwijając zasadę *uti possidetis de facto* – secesji dokonywałyby jedynie te obszary, na których większość mieszkańców opowiedziałaby się za takim rozwiązaniem, podczas gdy jego przeciwnicy mieliby zagwarantowane prawo do pozostania w dotychczas istniejącym państwie.

We wnioskach końcowych, zaproponowano stosowną reformę hiszpańskiej ustawy zasadniczej, która mogłaby umożliwić stopniowe zmierzanie w stronę realizacji przedstawionego scenariusza wydarzeń.

Słowa kluczowe: secesja, samostanowienie, autonomia, Katalonia, Szkocja, libertarianizm, enklawizacja

Wrocław, dnia 15 maja 2018 r.

